40ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2070 — ԻԱՄԻՕ 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1919 — ՇԱԲԱԹ

ՏՆՕՐԷՆ - ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
Հ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՐԵԱՅ 500 ՂՐՇ.
ՀԵՑԱՄՍԵԱՅ 250 »
ԵՌԱՄՍԵԱՅ 150 »

Բաժանորդագրութիւնք կ'սկսին ամեն ամսոյ 1 ին և 15 ին

100 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ - Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Fondateur
M. Mamourian

Directeur-Rédacteur en chef
H. MAMOURIAN

"ARÉVÉLIAN MAMOUL,,
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN

100 ՓԱՐԱ

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

(Մեր մասնաւոր թղթակցեն)

Կ. Պոլիս 8 Հոկտ. 1919

Լրագրական աշխարհին մէջ դարձեալ նոր շրջափոփոխութիւններ պատահեցան։ Հնչակեան կուսակցութիւնը սկսաւ հրատարակել Երէկէ անուն օրաթերթ մը։ Ժողովրդէ Զայն անհատական ձեռնարկ ըլլալէ դադրելով եղաւ Սահմանադիր. Ռամկավար Կուսակցութեան բերանը։ Տիգրան Զաւէնի Ժողովրդէ Զայն առաուան աքսորդը ըլլալէ դադրեցաւ գիշերուան բուն ըլլալու համար։

Բիւզանդիոն դեռ երկունքի մէջ է և կ'երևայ թէ դեռ ասպարէզ գալու պիտի ուշանայ։

Իսկ գրական երկու հանդէսներու հրատարակութիւնը, որոնց կ'սպասուի բաւական ատենէ ի վեր դեռ լոյս աշխարհ չեկան։

Ո՛չ Տօքթ. Թոփճեան և ո՛չ Միքայէլ Շամտանճեան իրենց Հայապոհմը և Ոսոնը չկրցան հրապարակ հանել, վասն զի անոնք կ'երևայ թէ Մ. Պարսամեանի յանդգնութիւնը և բաղդախնդիր ձեռնածութիւնը չունին։ Զմոռնամ ըսելու թէ Նոր-կեանք որ պահ մը Հնչակեան Կուսակցութեան տրամադրութեան ներքև դնել կը մըտածուէր. նիւթական պատճառներով իր հրատարակութիւնը դադրեցուց։ Երուանդ Տ. Անդրէասեան դարձեալ պիտի դառնայ իր ուսուցչական ասպարէզը ուր անհամեմատ կերպով կըրնայ օգտակար ըլլալ։ Տ. Անդրէասեան հայերէնի հաղուագիւտ վարպետներէն մէկն է և հայ լեզուն կը ճանչնայ այնքան խորապէս։ Իրեն չափ Հայկաբանութեան նրբութեանց մօտէն գիտակ մարդիկ գրեթէ չկան հիմա, բացառութիւն կազմելով Դուրեան Եղիշէ Աւքեսի և Մխիթարեան Միաբանութիւններէն Տաշեանի, Մէնեմշեանի, Ղազիկեանի և նրանի պէս մի քանի դէմքեր։

Լրագրութիւնը իր անհետացումով շատ մեծ կորուստ մը չունէր։ Վասն զի իր դերը կատարողներ կան և կրնան հասնիլ, սակայն քաջ հայկաբաններ գրեթէ չկան և չեն ալ հասնիր։ Ազգային կամ մրջազգայնական հասանքին դէմ պայքարող ուժ մը սա երևան եկաւ՝ կուսակցութեան մը վրայ կռթնած։ Ժողովրդէ Զայն՝ սակէ առաջ Տիգրան Զաւէնի խմբագրապետութեամբ Սոսիալ-Դեմոքրատ բայց ո՛չ Հնչակեան այլ միջազգայնական, ուղղութիւն ունէր։ Հիմա անիկա ազգայնական կ'ըլլայ շնորհիւ իր Սահմ. Ռամկավար վարիչներուն։

Շահեկանութենէն զուրկ չէ կարծեմ հոս պարզել անձուղարձ մը որ տեղի ունեցաւ Ժողովրդէ Զայն ին շուրջը և որ միայն հպանցիկ կերպով արձանագրուեցաւ կ. Պոլսոյ մամուլին մէջ։

Սահմ. Ռամկավար կուսակցութիւնը Ժողովրդէ Զայնը գնելէ յետոյ ծրագրած է անոր անունը փոխել և Հայրենիք անուան տակ հրատարակել, Յովհ. Շահնազարի՝ երբեմնի Հայրենիք ի տնօրէնին խմբագրապետութեամբ։

Յովհաննէս Շահնազար որուն Հայրենիքը իր համբաւը կը պարտէր Երուանդ Օտեանի, Արփիար Արփիարեանի, Լևոն Փաշալեանի, Հրանկի, Զօպանեանի, Զօհրապի և այլոց գործակցութեան, տարիներու յաւաջնցմամբ աւելի շնչաւոր յաւակնութեամբ մը լեցուած, անցաւ գործին գլուխը և առաջին քայլէն սկսաւ վարել թերթը այնպէս որ կարծես թէ անիկա ըլլար իր անձնական սեպհականութիւնը։

Կուսակցութեան մը օրգանը ըլլալու սահմանուած թերթի մը խմբագրապետը կը կարծենք թէ պէտք չէ ըլլայ անհատապաշտ այլ պէտք է իր անձն միախառնէ կուսակցութեան հետ և անոր ընդգրկած ուղղութեամբ շարժի։ Եթէ չկարենայ արդէն իսկ անկարող է այդ գործը վարելու։ Մի քանի օրուան մէջ Յ. Շահնազար ցոյց տուաւ թէ զուրկ էր կուսակցութեան արտայայտիչը ըլլալէ։ Եւ դժուարութիւնը անըմբռնելի եղաւ։ Յովհ. Շահնազար տեղի տուաւ և թողուց Ժողովրդէ Զայն ը։ Ասոր հետևանքը եղաւ Հայրենիքի վերստին հրատարակութեան գաղափարին լքանումը և Յովհ. Շահնազարի ի հեռուկս իր այս չէզոքացման վերջին Լ-ի կանոնաւոր աշխատակցութիւն խոստանալը։

Գալով Հնչակեան օրգանին մեծ բան մը ըլլալ չի խոստանար։ Երկու էջով կը հրատարակուի։ Ընթերցողներու որքան լայն շրջանակ մը ունենալն ալ յայտնի չէ, վասն զի Հնչակեաններու շատ մեծ թիւ մը չենթադրուիր որ գտնուի կ. Պոլսոյ և գաւառներու մէջ։

Միայն թէ Երէկէի հրատարակութիւնը ապահովուած է կ'ըսուի Ամերիկայի Հնչակեան մասնաճիւղերու խրկած գումարներով, որոնք ապահով բար ումպէտս պիտի վատնուին, քանի որ կարելութիւն չկայ սակաւաթիւ ընթերցողներու թիւի վրայ հիմնուած, օրաթերթի պէս բազմածախս ձեռնարկի մը տակէն ելլել։

Ապահովաբար մէկ տարուան ընթացքին «Երկիր»ը պիտի ուտէ առնուազն 7—8000 սակի, որ աւելի բուն երկրին պէտքերուն գործածելով, Հնչակեանները աւելի մեծ ծառայութիւններ կրնային մատուցանել քան թէ Սոցիալ-Դեմոկրատ գաղափարներ քարոզելով ժողովուրդի մը որ դեռ դասակարգերու շերտաւորում չունի, դասակարգային պայքար բանալու համար։

* * *

Պօլսոյ լրագրական աշխարհի մէջ շատ անտեղի և ծիծաղելի վէճ մը բացուեցաւ վերջերս երկու մեծ ինքնահաւաններու միջև։ Այս վէճին մէկ հերոսն էր գրական ինքնակոչ պահակը Յովհաննէս Ասպետ որ վերջերս խարազանով կը շրջագայի գրական հրապարակին վրայ։ Անոր գլխաւոր մտասեւեռումն է ի դէպս և յանդէպս ասոր անոր վրայ յարձակիլ, ո՛չ մէկուն բրածին չհաւնիլ, ամեն բան քանդել, ազգին պակասութիւններովը զբաղիլ, ասոր անոր թարգմանութիւններուն մէջ սխալներ փնտռել, հոգ չէ թէ զինադադարէն ի վեր շինիչ տող մը, նոր ու օգտակար գաղափար մը, նարավէպ մը, գրական էջ մը, կամ արժէք ունեցող ուսումնասիրութիւն մը երևան հանած չըլլայ ինքն, եթէ ոչ միայն քննադատել ու քննադատել — իրաւացի կամ անիրաւ։ Արդ՝ գրական այս մեծ ասպետը չկրնալով հանդուրժել գոյութեանը մէկու մը որ իրմէն աւելի բարձր կարենայ խօսիլ և ասոր անոր հարուածներ տալ կամ օտար լեզուի մէջ հմտութիւն ցոյց տալ, յարձակեցաւ Տիգրան Զաւէնի վրայ որ կ'արտամարհէր իր գոյութիւնը։

Յովհաննէս Ասպետ յարգել տալու համար իր հեղինակութիւնը այդ ամբարտաւանին որ իր պահակ կեցած տանն կը համարձակի ֆրանսերէն բացատրութիւններ գործածել կ'յարձակի Տիգրան Զաւէնի վրայ որուն հայերէնագիտութիւնը արդէն պատին փակցուցած էր և հիմա անոր ֆրանսերէնի հմտութիւնն ալ կուզէր տակոյսի տակ ձգել։

Սակայն այս անգամ սիւնը որուն գամել կը կամէր Յովհաննէս Ասպետ իր ընդդիմադիր Տիգրան Զաւէնը, այս անգամ փլաւ։

Տիգրան Զաւէն Լիդրէի համբաւաւոր բառարանով՝ որ ֆրանսերէն լեզուի աւետարանը կը համարուի կը գար ապացուցանել թէ կրնար բսուիլ «je perds mon latin» և ջախջախիչ կերպով կը խարազանէր Ասպետին ճակատը իր տգիտութիւնը և ամօթապարտ կը թողուր զայն։ Եւ փոխարէն այս վճռական ու ջախջախիչ վարտին Ասպետ կ'ապատանի եղուարդ Գօլանճեանի, Տիգրան Զաւեանի, Մալխասի, Կանոնեանի, Մէլիքմանուլիի, Անմեղեանի, Տիգրան Խանտանեանի, Արշակ Պապիկեանի և ասոնց պէս ակադեմական հեղինակութեանց, որոնց հեղինակաւոր կարծիքին առջև անշուշտ Լիդ է տեղի պիտի տար։ — բայց Տիգրան Զաւէն ո՛չ։

Մէկ ինքնահաւանին միւս ինքնահաւանը յաղթած էր։

Վա՜յ յաղթուողին, վա՜յ նաև հայ ընթերցողին. զի տակաւ Տիգրան Զաւէն անզգալի պիտի ըլլայ և իր ինքնահաւանութիւնը այս յաղթանակով անգամ մը ևս ալ կրկնապատկուած արդեօք ինչ զարհուելի համեմատութիւններ պիտի առնէ։

Այլևս ինք չէ որ պիտի կոչէ «je perds mon latin» այլ իր բոլոր ընթերցողները։

ԱՐԳԱՒ ԱՆԳԵՂ ՅԻ

ԼԱՅԵԼԻՔՆ ՍԷՋ

Երէկուան հեռագիրներուն մէջ կարևոր մը կար որ անշուշտ վրիպած է ընթերցողներէ շատերու ուշադրութենէն։

Ամերիկեան նպաստամատոյց յանձնաժողովին փոխ—նախագահ Մ. Լանի քննական պտոյտը Փոքր—Ասիոյ ամերիկեան նպաստամատոյց յանձնախումբերու մօտ։

Այս լուրը հաճոյք կ'պատճառէ, սա շատ բացորոշ պատճառով որ Մր. Լան՝ որ անշուշտ անկողմնակալ և անաչառ քննիչ մըն է, մօտէն պիտի ուսումնասիրէ այդ յանձնախումբերու գործառնութիւններն և կատարած գերերն զինադադարէ ասդին։

Եւ Մր. Լան, կիսաւարտ գործ մը ըրած չըլլալու համար, մեծ յոյս ունիմ որ պիտի բարեհաճի նաև Իզմիր այցելել մօտէն ծանօթանալու տեղւոյս Ամերիկեան նպաստամատոյցի հրաշալի և անստգիտ գործունէութեան։

Գործունէութիւն մը՝ որ կարծեմ նմանը չունի ամբողջ Թուրքիոյ մէջ և նոյնքան վստահ եմ որ Մր. Լան, տեղւոյս նպաստամատոյցին հիանալի գործունէութենէն չափազանց շնորհապարտ և տյսպիսի անզուգական գործիչներու կարօտ, անոնք ամենքն ալ պիտի տեղափոխէ ու ցրուէ այնպիսի միջավայրեր, ուր տեղ Բըլիֆի գործն քիչ մը չափազանց կանոնաւոր ընթացած է, որպէս զի ասոնք հոն քիչ մը արևելեան դանդաղութիւն ներմուծեն և միմիայն քրիստոնէից չյատկացնեն Ամերիկեան ժողովուրդին նուիրած միլիոնները...։

Կ'երևի տեղւոյս Ամերիկեան Բըլիֆը հոս Մր. Լանի այցելութիւնն լսելէ շատ առաջ տեղեկութիւն ստացած էր, որովհետև վերջերս փէչերն սոթթած ազապատանքով կ'վերարերուի մասնաւորապէս հայերուս նկատմամբ, սակայն միշտ գործածելով իր հին Բաքթիքը, և փոխանակ մեծանձնութեամբ իրեն Ամերիկայէ զրկուած նպաստներն տրամադրելու ուր որ անկ է, կ'փափաքի որ դիմումներ ըլլան իրեն, այսինքն մուրացկանութեան կուզէ վարժեցնել մեզի, փոխանակ տրամադրելու ինչ որ տրամադրելի է, փոխարէն շնորհակալութեան նամակով մը հարկ եղած ցուցակագրական - անդրադարձիրն ստանալու։

Կարօտը նուաստացնելով նուիրել, մեծանձնութիւն ու վեհանձնութիւն չէ և տրուածը իր արժէքը կ'կորսնցնէ այս չատ տարրական պարագան պէտք էր որ նկատի առնուէր անդրովկէանեան մեծ ժողովուրդի մը գաւակներէն։ Եթէ երբէք անոնք այլասեռած չեն ուզիր նկատուիլ Արևելքի մէջ շատ ատրիներ տպրած ըլլալով։

Անշուշտ Մր. Լանի կարծիքն պիտի ուզեմ այս մասին, երբոր Իզմիր հասնի, նաև ուրիշ կարգ մը բաներու համար ալ և եթէ մասդիր իսկ չէ քաղաքէս անցնելու, կ'յուսամ միջոցն գտնել, անոր ճամբորդութիւնն քիչիկ մը երկարել տալու։

Անոր կարծիքն ինձի համար մեծ կշիռ պիտի ունենայ, վերջնական գաղափար մը կազմելու համար միսիոնարական ներսի ու դրսի աշխատանքներուն մասին...։

ԵՍ

ԻԱՋՊ

Ազգ. Կեդր. Որբանոցի 200 երկամեայ մանչակաղի պէտք ըլլալուն, նորէն ցիս կ'յայտարարուի թէ՝ բոլոր անոնք որ կ'փափաքին շինութեան գործը ստանձնել հաճին իրենց պայմանները ներկայացնել յառաջիկայ կիրակի առաւօտ մինչ 10,30—11,30 կեդր. Որբանոցի վարչութեան։

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ

1918 – 1919

Գ.

Հ-ԵՐ-ՈՒ-ԹԻՒՆԸ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՅԻ ՄԷՋ — Սակայն պատմական կամ ընկերական իրական առաջադրանքներ ստանձնելու և ուղիղ հեռանկարի (ԲԵՒԵՌՆԷՆ) հասնելու թիւերը իրական կերպով երկրորդել կարելի չէ, անհաւանելի է բազմակողմանի օրէնքներ առնել ինքնագործ առաջադրանքներ միջավայրի աշխարհագրական, ցեղագրական և պատմական զարգացման պայմանները և ուրեմն անհրաժեշտ բղխող ընկերաբանական արտայայտութիւնները։ ԵԹԷ տուեալ աշխարհամասի, կամ որոշ ազգի ճակատագիրը վարող անհատները իրենց քաղաքականութիւնը հիմնած չլինին երկրի իսկական պահանջների անանձնական ըմբռնողութեան, զգացումներէ զուրկ զիտական հիմքերի վրայ, այդ զիկավարները անխուսափելիօրէն իրենց հովանաւորութեան տակ առած ժողովրդի գլխին պիտի բերեն փորձանքներ՝ ուշ կամ կանուխ, և այդ այն պարզ տրամաբանական դատողութեամբ որ վարիչները չեն հեռապնդեր երկրի յօրինուածական էութեան և տեւական ապահովութեան համապատասխան քաղաքականութիւն։ Մանրամասնութիւններու անցնելէառաջ, և վերեւ յիշուած ընդհանրացումը մասամբ մը հիմնաւորելու համար փութամ ըսելու որ Անդրկովկասի մէջ Հայ Ազգի ծանրութեան կեդրոնը, անոր ցեղագրական, ազգային և պատմական ծանրութեան խորխորը կը գտնուի Մասիսի և Արագածի բոլորտիքը։ Իսկ վերջին 40 տարիներու ընթացքին առանձնապէս Հայ քաղաքականութեան և մտաւորականութեան կեդրոնը փոխադրուած է Թիֆլիս, մի վրացական քաղաք. Պաքու՝ մի թաթարական քաղաք, Հոս առայժմ հարիւր թէ պէտք կայ յիշելու նոր Նախիջեւանի, Մոսկուայի և Բեթրսպուրկի Հայ գաղութներու կատարած դերը։

Մտաւորական և քաղաքական տեղափոխութեան գլխաւոր ազդիւնքը ունենալով մէկտեղ իր սրաշ առաւելութիւններ, ունեցաւ շատ աւելի աղիտալի հետեւանք։ Իր պատմական միջավայրէն անջատուած Հայ մտաւորականը, Հայ քաղ. գործիչը՝ ազդուած ընդգրկած նոր օտար միջավայրի անխուսափելի ներգործութենէն, մշակեց մի մտայնութիւն և ստեղծեց մի քաղաքականութիւն որ իրապէս հեռի էր համապատասխան լինելէ բուն Հայ կեանքին՝ Հայ միջավայրին մէջ։ Եւ Հայ երկրի իսկական պահանջներու և անոր զեկավարներու քաղաքականութեան միջև գոյացած բնական անհամերաշխութիւնը և անհաշտելիութիւնը բաւական են բացատրելու մեր քաղաքական աղիտալի սխալներուն և անոնց ահաւոր հետեւանքներուն գաղտնիքը։ Այս խնդրին կը վերադառնամ յետագայ նամակներով։

Այժմ ի՞նչ կը ներկայացնէ Հայութիւնը Անդրկովկասի մէջ առանձնապէս և Ռուսաստանի մէջ ընդհանրապէս։ Ինչպէս ծանօթ է Հայ մամուլի ընթերցողներին, 1917ի հայկական համագումարի Նախապատրաստական Յանձնախմբի կազմած ցուցակները ցոյց տուին որ Ռուսաստանի մէջ կան 1,920000 Հայեր։ Ասոնց ստուար մեծամասնութիւնը, իսկապէս հայ մարդկանց կորիզը (մօտ 1,600000) կ'ապրի Կուր գետի հովիտին հարաւ տարածուող Հայկական քառանկիւնին մէջ, որ լայն ուրուագծերով կսկսի Երասխի ափերէն դէպի Ղարապաղ և հարաւային Գանձակ, ապա դառնալով դէպի արեւմուտք կ'ընթանայ Նոր-Պայազիտի լեռնաշարի հիւսիսային ստորոտներէն մինչև Ղարաքիլիսէ։ Անկէ ալ մօտաւորապէս կը հետեւի Ալէքսանդրոպոլ Կարս-Սարիկամիշ երկաթուղագծին և Բլժանդի թիւրքական սահմանին։ Առանձնապէս այդ քառանկիւնին, Լեռնանի և Նոր-Պայազիտի շրջանների մէջ կ'ապրի բուն Հայ ժողովուրդը՝ զանազան ուղղութեամբ տատածուելով մի քիչ հեռու ազգբնական սահմաններէն։ Ինչպէս օրինակ Ախալքալաքի և Լոռիի կողմերը։ Հայ զանգուածի այս բնական սահմաններէն դուրս կը մնան Թիֆլիս քաղաք իր շրջակայքով։ Սակայն մօտ 150000 Հայեր, Պաքու քաղաք և Շամախիի գաւառ, սակայն վերջին կոտորածներէն առաջ կային մօտ 1[illegible]00 հայեր. և աւելի կամ փոքր թուով գաղութներ Վ[illegible]ստանի, Տաւրիսատանի, Հիւսիսային Կովկասի և Ռուսական գլխաւոր կեդրոնների մէջ։ Մանաւանդ աւելի ստոյգ մանրամասների մէջ մենք կը տեսնենք որ Հայ ժողովուրդը Անդրկովկասի մէջ գլխաւորապէս համախմբուած է Երեւանի նահանգի (մօտ 600 հազար) Գանձակի (մօտ 280000) և Թիֆլիսի նահանգի հարաւային մասերի (մօտ 400 000) մէջ։ Ուրեմն Հայ կեանքը իր բոլոր հոգեկան, մտաւորական և բարոյական ինքնուրոյնութեամբ կարող է աճիլ և զարգանալ Հայ բնաշխարհին Երեւանի դաշտին մէջ և Տաճկահայաստան. հոն է միայն որ Հայ ազգը կարող է ուսանիլ իրրև մի ազգային միաւոր՝ ազգերի համաշխարհային համաստեղութեան մէջ՝ իր հարազատ և բնորոշ յատկանիշներով, իր ցեղային ստորոգելիներով, վերջապէս իր ազգային անհատականութիւնով և հոգիով։

Աշխարհագրա-տնտեսականկազմութեան և պատմական դժբաղդ հանգամանքներու բերումով, տարաբաղդաբար, Հայ տարրը ամենացրուած տարրն է Անդրկովկասի իր գրացիներու միջև։

Ինչպէս ծանօթ է, նոր Հայաստանի սահմաններուն մէջ կան մօտ կէս միլիոն Հայեր, մինչդեռ Հայկական Հանրապետութեան մէջ հազիւ 20—30,000 Վրացիներ։ Այդ անոնցմէ փաստը մեզ կամայ թէ ակամայ յարաբերութեան մէջ կը դնէ մեր դրացի Վրաց ժողովուրդին հետ։

Աշխարհագրապէս և ցեղագրապէս Վրացիներ անկասկած շատ աւելի բաղդաւոր դրութեան մէջ են քան մենք։ Մօտ 1,700,000 Վրացիներ կը կազմեն հոծ և գրեթէ միապաղաղ զանգուած գլխաւորապէս Թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգներուն մէջ։

Մինչ մենք թէ մեր հանրապետութեան սահմաններուն և թէ Տաճկահայաստանի մէջ պիտի ունենանք ըստուար թիւով մահմէտական թաթարներ, Քիւրտեր, Թիւրքեր ևն։ Վրացիք իրենց սահմաններէն ներս հազիւ թէ ունին այդ մտահոգութիւնը, իրաց առեալ «Հայ պուռժուազի վտանգ»էն։

Ասոնք ունին մի դժուարին խնդիր իրենց մահմէտական ցեղակից Ազարիներուն (մօտ 700 000 Պաթումի և Արտահանի շրջանի մէջ) հետ հարաւային սահմանին վրայ և Սբխազներուն հետ՝ հիւսիսային սահմաններուն վրայ, այլապէս իրենց սեփական սահմաններուն մէջ ունին շատ քիչ թուով թաթարներ՝ գլխաւորապէս Զաքաթալայի և Պոռչալուի գաւառներու մէջ։

Իսկ թաթարներու հետ մեր դրացութիւնը և ցեղագրական անորոշ սահմաններ՝ Հայաստանի թէ մերձաւոր և թէ հեռաւոր ապագայի տեսակէտէն՝ ունին կենսական նշանակութիւն։

Բացի Էջմիածնի անմիջական շրջակայքէն, Նոր Պայազիտի, Ալէքսանդրապոլի և Կարսի մի քանի ամփոփ շրջաններէն, չկայ Հայկական մի նահանգ, ուր թաթարներ սփռուած չը լինին ընդարձակ տարածութիւններուն վրայ։ Թէև գլխաւորապէս կեդրոնացած Թիֆլիս—Պաքու երկաթուղագծի երկայնքը, առանձնապէս Գանձակի և Պաքուի շրջանների մէջ, թաթարներ հոծ թիւերով տարածուած են նաև Ղարապաղի Երեւանի գաւառներու մէջ և Եւասխի ափերը։ Անոնք Անդրկովկասի մէջ միայն կը ներկայացնեն մօտ երեք միլիոնի պատկաւելի թիւ։

Համառօտակի ըմբռնելի յեռոյ մեր փոխյարաբերութիւնները մեր Վրացի և Թաթար դրացիներու հետ և անոնց իւրաքանչիւրի ցեղագրական բաշխումը, այժմ անանենք թէ ի՞նչ դիրքորոշում ստացած է այդ հանգամանքների հակազդեցութիւնը մեր կեանքի և քաղաքականութեան վրայ։

Մնդ ԱՐՇ Կ ՍԱՖՐՕՍՏԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ը.

Գլուխ է.— ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՄԱՄՈՒԼ։

Բոլոր հայկական ընկերակցութիւնները և ակումբները Մ. Ն. մէջ կրթական և մարդասիրական ձգտումներ ունին։ Անոնց նպատակն է գրամ հաւաքել և ուղարկել Հայաստան, հայութեան նիւթական, կրթական և բարոյական մակարդակի բարձրացման համար։

Հայ Գաղթական Ընկերութիւնը Նիւ-Յորքի և Շիքակոյի մէջ հիմնուած է 1906 ին։ Նպատակն է նորեկ գաղթականներու գործ ու դրամ հայթայթել, Ակիկ զատ աշնան և ձմրան ամիսներու հանրային դասախօսութիւններ սարքել։

Հայ Կրթական Միութիւնը, հիմնուած 1910 ին, կարօտ ուսանողներու դպրոցական ծախքերը կը հոգայ։

Հայ Ուսանողական Ընկ. կազմուեցաւ 1910 ին ունի 250 անդամներ։ Այն ընկերութեան նպատակն է հրատարակել լուրջ ամսաթերթ մը, Հայաստանի մէջ գտնուող դպրոցներու ծրագիրները վերաքննել, հայերէն դասագրքեր յօրինել և ուսեալ ու կարող ուսուցիչներ պատրաստել մայր երկրին համար։

Հայ Բարեգ. Ընդ. Միութիւնը, հիմնուած է Գահիրէ 1906 ին, 78 մասնաճիւղեր ունի Մ. Ն. և Քանադայի մէջ, 63 հատ Տաճկաստանի մէջ (պատերազմէն առաջ), 29 Եւրոպայի, 5 Աֆրիկէի, 3 Հնդկաստանի և 1 Հարաւ. Ամերիկայի մէջ։ Ընդամենը 179 մասնաճիւղ 11, 000 գործօն անդամներով։

Ընկ. Նպատակը կրկնակ է, մին՝ միացնել ամեն հայ, առանց նկատի առնելու իրենց կրօնը սեռը, քաղաքական տեսակէտները, և բնակավայրը. որովհետև հայուն ամենամեծ թշնամին եղած է կարծիքներու և հոգեմտաւորներու տարբերութիւնը և բաժանումը, ըլլան կրօնական կամ քաղաքական։

Իսկ միւսը՝ հաւաքել ամեն հայ Հայաստանի մէջ և անվթար պահել ազգային ամբողջութիւնը։ Ամեն անոնք որ ծանօթ են այս ազգի պատմութեանը, գոյութեան պայքարին և ձգտումներուն, դիւրութեամբ պիտի գնահատեն կարեւորութիւնը և նշանակութիւնը այս մեծ և աշխարհասփիւռ ընկերութեան։

Քաղաքական, կուսակցութիւնները մեծ դեր մը կը խաղան հայ ազգային կեանքին մէջ։ Ասոնց ամենուն գլխաւոր նպատակն է հայութեան ազատագրումը թրքական լուծէն և բացարձակ անկախութեան մը իրագործումը։

Հնչակեան կուսակցութիւնը ամենէ հինն է, կազմուած 1880 ին, Պերլինի դաշնագրէն քիչ վերջ. Դաշնակցութիւնը՝ 1890 ին, Վերակազմեալ Հնչակեան կուս. և Սահմ. Ռամկավար կուս։

Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն ունի իր օրկան թերթը բրօքականի համար, ունի իր ակումբները և մասնաճիւղերը։ Անդամներու թիւը կը հասնի 10,000 ի 100,000 տոլարի տարեկան եկամուտով մը։

Պատերազմի սկզբնաւորութեան, Ս. Կաթողիկոսի ներկայացուցիչ Վ. Պողոս Նուպարի խնդրանքով հիմնուեցաւ Հայ Ազգ. Միութիւնը որու Մ. Նահանգաց կեդրոնատեղին Պոսթընի մէջ է։

Մ'նութիւնը ունի 21 անդամ որոնք եօթը խումբերու բաժնուած են։ Իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն ունի երեք ներկայացուցիչ, ինչպէս Հնչակեան Դաշնակցական Վերակազմեալ հնչակեան, Սահմ. Ռամկավար, Հայ Առաքելական և Աւետարանական եկեղեցիները և Ընդհ. Բարեգործ. Միութիւնը։

Միութիւնը յաջողած է համերաշխութիւն մը զոյացնել տարբեր տարրերու միջև, ինչպէս նաև Մ. Նահանգաց ներկայացնել պահանջները և ըղձանքները հայ համայնքին։ Ամերիկահայերէ հաւաքած է 1 միլիոն տոլարէ աւելի գումար մը, ոչ միայն Ռուսաստանի, Տաճկաստանի և Միջագետքի տառապող հայութիւնը փրկելու այլ նաև կովկասի, Պաղէստինի և Սուրիոյ համաձայնական քանակներու մէջ ծառայող հայ զինուորներու ձեռք երկարելու համար։

Մամուլը։— Ներկայիս Հայերը 19 թերթեր և պարբերական հանդէսներ կը հրատարակեն Մ. Ն. մէջ։ Ասոնց 17ը հայերէն լեզուաւ, իսկ երկուքը անգլիերէն լեզուաւ կը գրուին։

Առաջի՝ Դաշնակցութեան օրկան օրաթերթը, (1908էն ի վեր)։

Երկրորդն, Բեմ կրօնական ամսաթերթերթերը, Նոր Կեանք և Սխոռան շաբաթաթերթերը կը հրատարակուին Գալիֆօրնիոյ Ֆրէզնօի մէջ։

Ապէ՝ Ռամկ. կուսակցութեան օրկանը։

Պ-հ-ն՝ ներկայացուցիչը Վերակազմեալ հնչակեան կուս., Հայրենիք օրաթերթը (1899ին) Դաշնակցութեան գլխաւոր օրկանը։

Փէնէկ՝ գրական ամսաթերթը, Տարոն շաբաթաթերթը, Վերածնունդ և Արդենը Հերբերտ Պոսթընի մէջ կը հրատարակուին։

Երիտասարդ Հայաստան՝ Հնչակեաններու գլխաւոր օրկանը կը հրատարակուի Շիքակոյի մէջ, իսկ Կիլիկիա կրօնական շաբաթաթերթը հայերէն տառերով և թուրքերէն լեզուաւ, Կոնկ, Ցուշարար՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան եռամսեայ թերթը, Եկեղեցի և Նիւ-Ալբիոնիա կը հրատարակուին Նիւ-Յորքի մէջ։

Ա. Կ. Ն.

ԼԷՆԻՆԻ ՏԱՊԱԼՈՒՄԸ

ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՆՑՆԻ ՁԷՐՑԻՆԻՍՔԻ ՁԵՌՔԸ

Աթոքոլմի Ռուս ձեռնահաս շրջանակները կը կարծեն թէ Լէնին տապալած է և այժմ բանտարկուած կը գտնուի Քրէմլինի ամրոցին մէջ։

Վերոյիշեալ շրջանակներու եզրակացութեանց համեմատ՝ Մոսկուայի իշխանութիւնը անցած է ժողովուրդի քամիսէր ձէրցինիսքիի և իր կողմնակիցներուն ձեռքը։ Բայց նոր իշխանները կը վախնան թէ Կարմիր պահակները Լէնինի անկումը լսելով չը հնազանդի իրենց։

«Մաթէն» այս հեռագիրը հրատարակելով հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ։ Ի՞նչ կարժէ այս լուրը։ Պէտք է զայն վերապահումով հրատարակել։ Եւ եթէ, ան հաստատութիւն գտնէր, անբախտ Ռուսիոյ արդէն ողբալի ժակատագիրը աւելի սրաճմլիկ պիտի դառնար։ Լէնինէ վերջ ձէրցինիսքի։

Ռուսիոյ մէջ ոչ մէկ պոլշէվիկ այս քամիսէրին չափ տխուր համբաւ մը չունեցաւ։ Ռուս շրջանակներու մէջ զայն կը նկատեն իբր «պոլշէվիկութեան ամէնէն մոլեռանդ, ամէնէն ահրեռուշտ, և ամէնէն կասկածելի ներկայացուցիչը»։

Ֆէլիքս Ճէրցինիսքի, ծնունդով Բոլոնիացի է և 41 տարեկան։ 18 տարեկանէն իսկ արդէն ան ճանչցուած էր, իր յեղափոխական բրօքականին համար։ Սիպերիա աքսորուած էր և երբ

յեղափոխութիւնը պայթելով ազատուելու, անմիջապէս չյարեցաւ ընկերվարական—բոլշիւիստական կուսակցութեան։ 1917 Հոկտեմբեր 2ի պետական հարուածէն յետոյ միացաւ այդ կուսակցութեան որ հաստատեց Լենինի ԼԹրոցքիի տիրապետութիւնը։

Հակայեղափոխութեան դէմ կռուելու համար կազմուած ազատակարգ բոլոր յանձնախումբերուն նախագահն եղած է, Բոթերլոյի յաջողելով և պատասխանատու է այն անհամար ոճիրներուն որոնք Ռուսիան մեռելատան մը դարձուցին։

Ցաճախ պոլշեվիքեան մամուլին մէջ այս կոստոդի մարդը չափաւորելու խնդիր ներկայացած է. և շատեր զայն կը նկատեն մտոգար։ Գաղափարական Լենինը որ աւելի հակառակ է ուժի գործածութեան, շատ անգամ սարսափած է ահաբեկիչի այս հանդին առջև։ Սակայն Ճերժինսքիի իշխանութեանը տէր ըլլալով ոստիկանութեան դրաքննութեան և արդարութեան զարհուրելի դարձած է։

Ուրեմն շատ կարելի է թէ, Ճերժինսքի Լենինէ նեղուած, որուն չափաւորութիւնը ոճրական կը թուէր իրեն, փորձած և յաջողած է, թերևս Թրոցքիի մեղսակցութեամբ, որ նպաստաւոր եղած է ահարեկիչ ձեռնարկին։

ԹՈՒՐՔ ՆՈՒ՝ ԴԱՇԼԻՃԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Ֆրանսական թերթերը կը գրեն թէ թուրք դահլիճին ամենէն կարևոր անդամները են Բէշիտ փաշա՝ արտաքոյ. նախարար և Ճէմալ փաշա՝ պատերազմական։

Առաջին ակնարկով, այս նոր նախարարութեան կազմութիւնը ապահովիչ կ'երևի, Ալի Բիզա փաշա և Բէշիտ փաշա, 1917 Նոյեմբերին կազմուած Թէվֆիք փաշայի դահլիճին մէջ ատանձնաձգէին առաջինը պատերազմական և երկրորդը արտաքոյ. գործ. նախարարութիւնները, այդ միջոցին Բ. Դուռը կը մտածէր հաշտութիւն համաձայնութեան հետ։ Ճէմալ փաշա սահմանափակ վստահութիւն կը վայելէր պաշտօն կ'առնէ Ղրանակցիլ, Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի հետ, իր այս անուանումը, կարծել կուտայ թէ վարչապետ Ալի Բիզա փաշա չուզեր իրզսիել Մուսթաֆա Քէմալի հետ որուն ապստամբութիւնը պատճառ եղաւ Տամատ Ֆէրիտ փաշայի հրաժարումին։

«Ըրթի Բարիզիէն»ի համեմատ Տամատ Ֆէրիտ փաշայի յաջողդը բոլոր համաձայնականներուն կը շահագրգռէ

Թուրք նախարարական տագնապը կը գրէ «Էքսէլսիոր» այնպիսի ժամանակ մը ծայր կուտայ, ուր Թուրքիոյ մէջ կացութիւնը աւելի ծանրակշիռ դարձած է անջատողական շարժումի մը կողմէ, զեկավարուած ազգայնական ազատական կուսակցութենէն որ իր հետ կը պահէ իթթիհատի ամենէն գործունեայ անդամները։

Տամատ Ֆէրիտ փաշայի դահլիճին տնկումը մանաւորապէս խռովուած կացութիւն մը լուսաւորելու համար չէ եղած, այնպիսի ատեն մը ուր կ'աճապարեն լուծել օսմ. ընդարձակ հարցը։

«Ի՞նչ պէտք է ընեն Տերութիւնները կը հարցնէ Ժ-ՐՆալ այս նոր Թուրքիոյ առջև որ կուզէ նստիլ խընդրոյի սեղանին, առանց հրաւիրուած ըլլալու։

Ազգային Անցուդարձ

Առաջ. Տեղապահ հայրն առջի օր այցելած է Մխիթարեան վանատան կից շէնքն և քննած է հոն պատրաստուող նոր հասած 200 որբերը, այս շէնքը վարձուած է 900 սակայ որբերու համար։ Նմանապէս այցելած է Ա. Կ. որբանոցի յարակից շէնքը ուր կը պատսպարուին 60ի չափ նոր որբեր։

— Երէկ գիշեր Նորակարմ Ուսումնարանի խորհուրդը իր առաջին նիստը գումարեց նախագահութեամբ Տեղապահ Հօր։ Դիտելի ընտրութիւնն կատարուեցաւ հետևեալ կերպով. Ատենապետ՝ Պ. Բ. Կիւլպէնկեան, Ատենադպիր՝ Պ. Գ. Համբարձումեան, Գանձապետ՝ Պ. Կ. Տիրակը։ Մասնաւորապէս զբաղեցաւ տարրական կանոնով, և որոշուեցաւ յառաջիկայ նիստին թեկնածուները հրաւիրել, ներկայանալու նիստին, իրենց հետ բերելով Մեսրոպեանի կամ Հաւիտիհանի մէջ ուսում առած ըլլալու վկայական, բարի վարուց վկայագիր և աղքատիկ ծնողքի զաւակ ըլլալը հաստատող թուղթ մը։ Կազմուած է քննիչ յանձնախումբ մը։ Յառաջիկայ նիստին ամբի ծանուցուի քննութեան օրը։

— Հրապարակային շնորհակալութեան պարտք մը ունինք Պ. Շապուհ Նազարեանի որ յանձնառու ըլլալով ամենածանր պատասխանատուութեան մը, 230 որբերու մինչև Իզմիր փոխադրելու և առաջնորդելու գործն ստանձնած էր։

— Ազգ. կեդր. որբանոցի վարչութիւնը իր գործին ծանրութեան դիտակ և գործող Ներիտասարդ այժերէ օգտուելու նախանձախնդրութեամբ իրեն օգնական ընտրած է Պ. Տիրան Մարեանը,

— Ա. Կ. Որբանոցի վարչութիւնը հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնը կ'յայտնէ Հայ Պոլ—Սքուտարեցի ընդհ. պետ Մր. Նիուսէնի ազնիւ հրամանին տակ գործող բոլորհայ սքաութներու որոնք մեծապէս օժանդակեցին նոր ժամանող որբերու զեղեցիկ ման և անոնց մաքրութեան գործին.

— Ազգ. կեդր. Որբանոցի կ'նուիրեն Պ. և Տ. Խ. Նազարեան 4 ո. Պ. և Տ. Ց. Թէլլալեան 2 ո. Պ. Յովհաննէս Տէր-Մանուէլեանի մահուան առթիւ։ (Դ. Խ.)

Տեղական Լուրեր

ՄՕՏ ՕՐԷՆ Պոլսէն քաղաքս կը հասնի քննիչ յանձնախումբ մը, որ քննութեան պիտի ենթարկէ մաքսատան պաշտօնէութիւնը։ Այդ յանձնախումբը կազմուած է վեց անդամէ. երկուքը պետական խորհուրդէն, երկուքը եկմտական նախարարութենէն և մնացեալը Պոլսոյ մաքսատան տնօրէնութենէն։

ՀԱՆՐՈՒՅՑԻ առողջապահութեան տնօրէնութիւնը հետեւեալը կը ծանուցանէ.— Վերջին 24 ժամուան ընթացքին Իզմիրի մէջ պատահած է երկու ծաղկի դէպք, որոնցմէ մին մահացաւ։

ԳԱՅՄԱՀՆԷի մէջ, առջի օր հայ բեռնակիր մը ցաւալի արկածի ժը զոհ դարձած է։ Բեռնակիրը, զբաղած էր պարպել վագոններէն մին, երբ շոգեկառքը մեկնելով վագոնին դուռը արագօրէն կը բացուի ու կը զարնուի խ'ղճ բեռնակրին, որ վիրաւորուած է ծանր կերպով գլխէն և կրծքէն։ Անմիջապէս փոխադրուած է հելլէն կարմիր Խաչի հիւանդանոցը։

ԱՌՋԻ օր քաղաքէս անցած է Շխանուհի Տէմիրթօփ, որ Աթէնքի Ռուսիոյ դեսպանին կինն է։ Բարձր Գոմիսէրը ղրկած է իր անձնական քարտուղարը, Իշխանուհին ընդունելու համար։

ՀԷԼՎԷՑԻԱ

ՀՐԴԵՀԻ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱՅԻ ԱԳԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հաստատուած 1861ին

Անմիջական հատուցում վնասուց և նպաստաւոր պայմաններ

Ընդհ. Ներկայացուցիչ Իզմիր

ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

18 Հոկտեմբեր 1919

ԶԱՒԻՆ ՊԱՏԻՒԱՐՔ ԵՒ ՋՕՐ. ՀԱՐՊԷՐԻՑ

Հայոց Մ. Պատրիարքն Ամերիկեան քննիչ յանձնախումբին պետ Զօր. Հարպէրտի ներկայացած և Փոքր-Ասիոյ մէջ գտնուող Հայոց մասին երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ

Մուսթաֆա Քէմալ փաշա յայտարարած է թէ ըստ Միլլիի շարժումին, ինչ պարագաներու տակ ալ ըլլայ, Հայերը ապահովութեան տակ կը գտնուին։

Մուսթաֆա Քէմալ փաշա զեկոյցով մը Միլլի շարժման պետերուն կ'իմացնէ թէ՝ Ամերիկայի միայն վստահութիւն պէտք է յայտնեն։

ՀԵՐՔՈՒՄ ՄԸ

Հայերը Թրիէսթէի Կարմիր Խաչի յանձնախումբին կողմէ իրենց դէմ եղած ամբաստանութիւնները պաշտօնապէս կը հերքեն։

ԹՈՒՐՔ ԱԶԳ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔԸ

«Իլէրի» կը գրէ թէ՝ Նախարարաց խորհուրդը անհրաժեշտ նկատեց նաև ունենալ Միլլիի շարժումին կազմակերպիչներու կարծիքը՝ հաշտութեան նախաշաւիղ պայմաններու մասին։ Այս մտօք Փոքր-Ասիոյ հետ բանակցութիւններ կը կատարուին։

ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

Այսրնի դէպքերն քննող Համաձայնական Յանձնաժողովը՝ Անգլ. գեսպատան մէջ վերջին անգամ ըլլալով գումարուեցաւ բոլոր անդամներու ներկայութեան։

ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ

Ֆրանս. հանրապետութեան նախագահն ստորագրեց հաշտութեան դաշնագիրը, նմանապէս երկու հրամանագրեր, որոցմով կը վերնայ պատերազմական վիճակն ու գրաքննութիւնը։

ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Քլեմանսօի գրած նամակին առթիւ առ Գնդ. Հաուզ, պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը յայտարարեն թէ Ազգերու ընկերակցութիւնը ներկայ տարիի վերջերը հազիւ պիտի կրնայ գումարուիլ։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՐՔ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐ

Հաշտութեան պատուիրակներն որոնք կազմուեցան Բ. Դրան մէջ, նախագահութեամբ Վարչապետին, Բարիզ երթալիք չէ։ Այս պատուիրակութիւնը գումարուեցաւ և վիճաբանեցաւ հետևեալ հարցերու մասին. — Դիմումներ համաձայնական բարձր ներկայացուցիչներու մօտ, փութացնելու համար հաշտութիւնը Թուրքիոյ հետ։ Զրկել հետևեալ մայրաքաղաքները՝ Լոնտոն, Բարիզ և Հռոմ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը։ Կազմել Բարիզ մեկնելիք ներկայացուցիչներու ցանկը։

ՃԱԲՈՆ ԵՒ ՇԱՆԹՈՆԿ

Ամերիկեան մամուլը կը յայտարարէ թէ՝ Ճաբոնի արտաքին գործոց նախարարին կարծիքին համեմատ Ճաբոն չպիտի հրաժարի Մանչուրիոյ և Շանթոնկի իր իրաւասութիւններէն։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Սթամպուլինսքիի նախարարութեան վիճակը հաստատ չերևիր։ Անոր մօտալուտ անկումին կ'սպասեն Բոլոր մէջ կուսակցութիւններն բուռն պայքար մը կը մղեն անոր դէմ։ Պուլկարնեար կը փափաքին բոլորովին ընկերվարական դահլիճի մը իշխանութեան գլուխ անցնիլը։

ԱԴՐԻԱԿԱՆԻ ՀԱՐՑԸ

Ամերիկեան մամուլի ներկայացուցիչներ ը հաղորդեցին Մր. Բոլքի թէ՝ Մր. Ո իլսընի հիւանդութիւնն յապաղումի դրդիւ չեկաւ Ադրիատիկի խնդրոյն. Մր. Բոլք պատասխանեց որ Իտալիան նոր առաջարկներն կը քննուին Մր. Լանսինգի կողմէ որ Ուիլսընեան սկզբունքներուն համաձայն պատասխան մը պիտի հաղորդէ։

ԹՐԱԿԻՈՅ ՀԵԼԼԷՆ ԲԱՆԱԿԸ

Պաշտօնապէս կը ծանուցանեն թէ՝ Հելլէնական զօրքերը սկսած են դէպի Թրակիա յառաջանալ այս առաւօտ։ Ստացուած լուրերը կը հաւատան թէ՝ առանց միտադէպի յառաջ կը խաղան։ Ը դն. բանակատեղիէն հասած լուրերու համեմատ երէկ առաւօտ Քսանթի մտած է Հելլէն բանակը։

ՄՐ. ՈՒԻԼՍԸՆԻ ԱՌՈՂՋ. ՎԻՃԱԿԸ

Մր. Ուիլսընի առողջական վիճակը կը շարունակէ բարւոքիլ։ Վերջին բժշկական տեղեկագրով Ամերիկայի ամենէն նշանաւոր բժիշկները կը հերքեն նախագահին ենթարկեալ մասին տագնապը։ Մ. Մարշալ՝ Ուիլսընի առողջական վիճակին առջև պիտի հրաժարի փոխ-նախագահական պաշտօնէն։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. Պոլսոյ Թուրք թերթերու գրածներուն համեմատ՝ Ֆրանսայի մամուլները կը քննադատեն Տամատ Ֆէրիտ փաշայի քաղաքականութիւնը։

— «Վագրթ» թերթը կը տեղեկանայ թէ. նահանգիս նախագահ կուսակալ Բահրի պէյ, Իզմիրի համար երեսփոխանութեան իր թեկնածութիւնը պիտի արամադրէ եղեր . . . ։

— Պատերազմի ընթացքին, Ֆրանսայի 8-11րդ. բանակներուն հրամանատար՝ Զօր. Ֆայեօլ, Գերմանիա մեկնելիք կարևոր յանձնախումբի մը նախագահը պիտի ընտրուի։

ՏՊԱՐԱՆ ԱԼԱՄՈՒԹԱՆ
ՇԽՄՆԱՐԱՓ ԱՅՑԵՑԻՆ

ՏՊԱՐԱՆՈՒՄ մէջ կը տպագրուին գրքեր, գրքոյկներ, տետրակներ, յայտարարութիւններ, հարսանեկան հրաւիրագիրներ, զեկուցատոմսերու մահազդներ եւն.

ՏՊԱՐԱՆՈՒՄ մէջ կը տպուին նամակագիրներ, պահարաններ, հաշուեցուցակներ, ընկալագրեր, վերջապէս վաճառատան մը վերաբերեալ ամէն տեսակ տպագրական գործեր։

ՏՊԱՐԱՆՈՒՄ մէջ կը տպուին սեղեկագիրներ, էրեկոյթներու նամակ-հրաւիրագրեր, ոտանաւոր եւ վերջապէս տպագրական արհեստին վերաբերեալ ամէն տեսակ գործեր։

Գտնւելիք է ՀԱՅԵՐԷՆ, ԵՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

ՏԵՄԱԿՆԵՐՈՒ ՊԷՄՊԻՕՆԹԻՆ

ԿԱՊԵՏ ՏԱՅՈՒՆԻ ԴՈՒՇՆԵՐՈՎ.

Մաքուր եւ խնամեալ գործ օրուան գիներու վրայ

Տպարանս բաց է առաւօտեան մինչեւ կէս գիշեր
խնդրանքներու համար

ՎՃԱՐՄՈՒՆՔ ԿԱՆԽԻԿ

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Պ.

Պատիւ ունինք ձեզ ծանուցանելու թէ, մենք գործակալ կարգուած ենք տեղւոյս հրապարակին վրայ՝

ՖԽԱՔ

Ներքնաշորի կապերու ընդհ. ընկերութիւնն, իր հրամանին տակ գործելով և ի վիճակի ենք կատարել մեզի ուղղուած ամէն յանձնարարութիւնք՝ փոխադրոց-կապերու, ամէն կարգի ինքնաշարժերու, մարկիզներու, երկրագործական մեքենաներու եւն։

Լիապէս բաւական ենք մի գոնէ փորձուէք ձեր յանձնարարութիւնները, հաճիցէք ընդունիլ մեր յարգանաց հաւատարիմ։

ՈՐԴԻՔ ՉԱՆԱՐՏԻ ԷԱՆՏԻ

ԱՌԱՔԱՄԵՑՈՒ ՀԱՍՑԷ՝

Լօմալ Հոնիշեր, Մարիթիմա Իրաշիանաի գրասենեակները։

„ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ"

Թերթս ծաւալը աւելի ընդարձակուած ըլլալով, այժմ ի վիճակի եմ աւելի շայն տեղ մը տալ ծանուցմանց բաժնին, նոյնիսկ եթէ անոնց որակը ընդարձակ միւսնոյն ծանուցումն կրկնել, ինչ որ ասկից առաջ ի վիճակի չեմ ընելու։

Գոնացուցիչ պայմաններ փոքր կամ մեծ, մէկ կամ աւելի ծանուցմանց համար։

Դիմումներ կ'ընդունուին առտուընէ մինչեւ կէս գիշեր։

ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐՈՒՄ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կրակի դէմ.—

NATIONAL UNION SOCIETY LTD.
LONDON

CENTRAL INSURANCE CO. LTD.
LONDON

Ծովային.—

PHŒNIX ASSURANCE COMPANY LTD.
LIVERPOOL

Դիմել մանրամասնութեանց համար.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ
Լ.ԵՒ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

ԱՔԱՔ

ԱՌԱՔԷՆ ՊԱՐԹԷՎԵԱՆԻ

ԱՐԱՐԱՅԻ ՄԵՐ ԱՆՄԱՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՓԱՌՔԻՆ ՁՕՆՈՒԱԾ

ԱՂԵԽԱՐՇ ՅՈՒՇԱԳԻՐՔԸ

Պոռակերազարդ շրեղ հատոր մը զոր հեղինակը վերատին լոյս կ'ընծայէ.

ԱՐԱՐԱՅԻ ԱՌԱՔԶԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԳԻՆՆ Է

Մի մոռնաք «Արարա»էն օրինակներ նուէր ղրկել հայ որբերուն եւ կրթական հաստատութիւններուն

Դիմել՝ ՔԷՇԻՇԵԱՆ և ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ տպարաններու Ֆրանկաց թաղ՝ Պ ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ և ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

ԹԷՈՖՈՐՈՍ ԲՍԽՆՈՒՏԻՍ

ՋՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏԻԹԻՆ

ԵՒ ԲԱՂՆԻՔՆԵՐ

Ջրաբուժութիւնը մորթը կը մաքրէ, արտաշնչութիւնը կը դիւրացնէ արեան շրջանը կը փութացնէ և մարմնոյն անդամալոյծ մասերուն ոյժ և առողջութիւն կը պարգեւէ։

Լոգանք ծծմբային } ռիւմաթիզմի համար։
» պարէզ }

տոք ու պաղտուշը կիներու և այրերու համար առողջութիւն է։

Ռէչիտիէ ճոտէսի նոր փառան դէմ Ֆընտըք փողոց թիւ 18-32։

Հազար ֆրանք տուժելու պատրաստ է, եթէ հաստատել յաջողին թէ ինքնասկար է առողջութեան համար տուշը։

ՕՆՆԻԿ Կ. ԹԱՂԷՈՍԵԱՆ

Մանչէսթր, Ո-----ցիէ

ՅԱՆՁՆ Կ'ԱՌՆԷ

Ա.— Անկլօ-Սաքսոն դրութեամբ վեց ամսուան մէջ սորվցանել ֆրանսերէն խօսակցութիւն։

Բ.— Երեք ամսուան մէջ Ֆրանսերէն տեսակցութիւն։

Կը խմբագրէ հայերէն և ֆրանսերէն նամակներ և խնդրագրեր։

Կը կատարէ գրաւոր փոխադարձ հարազատ թարգմանութիւններ հայ. ֆրանս. և Քրք. լեզուներով։

Հասցէ, Այա Եօրկի Թաղ. Տիլպէր փողոց թիւ 18։

ԳՆԵԼ ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ

ՄՕՐԳԷՆԹԱՈՒ
ԼԷՓՄԻՈՒՄ

ՕՆՆԻԿ ԹԱՂԵՈՍԵԱՆ (4)

Անկլօ-Սաքսոն
ԿՐԹԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Խղճամիտ ու մանրամասն բաղդատութիւնները ու ցոյցերն կերպով մը երևան կը բերեն միոյն լեզուի մը վատ կողմերը, և մեզ կ'առաջնորդեն իմաստուն ու արդիւնաւէտ ընտրութիւններու։

Իսկ մեր անհատական ու հասարակական ապագան կախում ունի մեր ընտրութիւններէն, մանաւանդ կրթական հոգի վրայ մինչև այսօր ճանչցուած դրութիւններու մէջ մեր կողմէ կատարուելիք բացորոշ ընտրութենէն։

Ըսեմ առանց այլևայլի թէ մեր արդի վարժարաններու մեծ մասին, չբսելու համար ամբողջին ներքին գործունէութիւնը հիմնուած է դարաւոր հնութիւն մը վայելող շատին դրութեան վրայ։

Ի՞նչ է լատին դրութիւնը.

— Մանուկին, պատանիին, շափահասին մէջ ծանօթութիւններ ամբարելու, անոնց մտքերը մշակելու (բնաւ չիրականացած) առաջադրութիւնը ունեցող վարդապետութեան դրութիւն մն է ան, որ հիմնուած է միջին դարու ժէզուիթներու կողմէ։

Այս դրութիւնը, որ մի՛ չև դար մը առաջ կը տիրապետէր ամբողջ Եւրոպայի կրթական յարկերու տակ պատճառելով ինչպէս քիչ հոգ պիտի տեսնենք, անհուն, անասելի տերներ մարդկային հոգւոյն ֆիզիքական իմացական, ու բարոյական կարողութեանց և ձիրքերու արդաւանդ դաշտին մէջ 19 դ դարուն առաջին քառորդէն սկսել ենթարկուեցաւ կանոնաւոր ու յարաճուն յարձակումներու։

Փեսթալոցի, Հերպարդ, Ֆրոպէլ և Հորէյս Մանն, ահաւասիկ չորս եղանկանորէն կորով դէմքեր որ Ռուսսոյի և Քանդի կողմէ համաստեղուած գաղափարներով սնանելէ ետք գլուխն անցան կրթական բարեկարգումներու շարժումին ձեռնարկեցին պայքար մը, գր. տարուած յաղթանակներէն, և ձեռք բերուած հրաշալի արդիւնքներէն զատելով, չէ կարելի ամենևին օրինական չյաջողարար պատմութեան մէջ հաղորդած բոլոր պայքարներու մէջ։

Գլխաւորաբար այս քառեակ անմահներու ղեկավարութեամբ, Եւրոպայի մի պատկառելի մասէն վարուեցաւ լատինական կրթութիւնը։ Գերմանիա, Անգլիա, Ամերիկա, Շուէտ Տանիմարքա և Զուիցերիա, ձերբազատուեցան անոր ճիրաններէն ընդգրկելով, միտքը մարզելու, հոգին ազատացնելու, կամքը գերազանցելն զօրացնելու բոլորովին նոր գաղափարներ, զոր աշխարհ կը ճանչնայ այսօր անկլօ-սաքսոն անուանքներ։

Ֆրանսա և Իտալիա, աւելի ուշ նախորդ դարու վերջին քառորդի միայն շարժեցան Ֆրանսայի մէջ լատին դրութեան դէմ վճռական հարուածը տուաւ, դարու ամենէն մեծ հոգեբաններէն Կիւսթաւ լը Պոն. Ա. նոր «Դասատիրակութեան հոգեբանութիւնը» անուն երկասիրութիւնը պէտք է որ սնարի գիրքը ըլլար ամեն խղճամիտ կրթ. վարիչի ու դաստիարակի։ Այսօր Ֆրանսա և Իտալիա և Լատին հնաւանդ կրթ. դրութենէն ազատագրուած երկիրներու մէջ կրնան դասուիլ։ Այնպէս որ, երբ այսուհետև, լատին դրութեան վրայ խօսիմ իմ բաղդատութիւններուս մէջ Ֆրանսական ու իտալական վարժարաններու մէջ ներկայիս բաւական բարեշրջեալ, և մեզ համար նախանձելի դրութեան չէ որ պիտի ակնարկիմ, այլ բուն իսկ հայկական վարժարաններու մէջ ցարդ միապետող դրութեան, որ հարազատօրէն լատինական է, խիստ դանցաւոր ու քնականօրէն ակնածելի բացառութիւններով՝ որոնց առջև կը խոնարհինք։

Ինչպէս անհատական կամ հասարակական բոլոր ձեռնարկներուն մէջ, նոյնպէս և կրթական հաստատութիւններու մէջ, ընդգրկուած իտէալները, հետապնդուած նպատակներն են որ կը ներշնչեն համապատասխան միջոցներ։ Ուստի հարցիս լուսաբանութեան համար կարևոր պիտի ըլլար գիտնալ թէ ի՞նչեր կ'ակնկալեն լատին ու անկլօ-սաքսոն ժողովուրդները իրենց կրթարաններէն։

Խնդիրը նախ մանաւորելով լատին և հայ ծնողաց վրայ, կը հարցնեմ անոնց. ի՞նչու վարժարան կը ղրկէք ձեր զաւակները։

— «Որպէսզի կարդալ, գրել, հաշուել սորվին». պիտի ըլլայ, գրեթէ, ռամիկ խաւերէն գալիք պատասխանը։ Ուսման համար քիչ մը աւելի նախանձախնդիրներ, թերևս մի քանի օտար լեզուներ ալ կը փափաքին, իսկ մեր լուսամիտ դասակարգը, որ ապագային իր զաւկին մէջ բժիշկ մը փաստաբան մը, երկրաչափ մը, բարձր պաշտօնատար մը տեսնել կը ցանկայ, կը պահանջէ որ գրական, իմաստասիրական, գիտական ու պատմական ծանօթութիւններ ևս աւելցուին լեզուական կարողութիւններու։

(Շարունակելի)